

Культура 09

12-06-2025

Тиждень #13

Лекція #4б:

*Архітектура княжої доби: візантійський стиль
(початок – закінчення)*

Завдання (з книжки *Українська Культура I*):

Прочитати:

Лекція #6:

*Архітектура 13-16 ст. в Україні
ст. 157-160
(стара книжка 150-153)*

Виконати:

«Закріплення» на ст. 160 питання 1-5 на ст. 156 в книжці *Культура I*.
(стара книжка ст. 153)

АРХІТЕКТУРА 14–16 СТОЛІТЬ В УКРАЇНІ

З другої половини 13 століття Україна зазнавала частих нищівних нападів татар. Внаслідок цього збереглося небагато пам'яток з тих часів. Але з того, що залишилося, можна твердити, що попри несприятливі умови українська архітектура продовжувала розвиватись майже безперервно. Вона навіть проявляла великий вплив на розвиток архітектури сусідніх країн — Росію, Литву, Польщу, Молдавію і т. д.

У цей час розвинулося будівництво кам'яних замків — фортець. Раніше в Україні міста та фортеці були захищені майже виключно валами і дерев'яним частоколом. Вали склалися із зрубів, засипаних всередині землею. Високо насипані вали були ефективними проти давніх степових напасників тим, що заважали їм швидко просуватись та здійснювати несподівані напади.

З появою вогнепальної зброї збільшилася потреба будувати муровані замки у високих місцях, до яких було тяжко підступати. На матеріал до будови уживали камінь і цеглу. Стіни були товсті та високі і завершувались бійницями, звідки можна було обстрілювати ворога. Взагалі, будівничі замків виявляли велику технічну майстерність.

*Пантелеймонівська церква в
Крилосі біля Галича*

*Князь Володимир керує будовою міста.
Мініатюра Радзивілівського літопису.*

Найбільше збереглося замків з тих часів на Поділлі та Волині. Найславніші серед них є замки у Хотині (що розташований на схилах високого та стрімкого правого берега Дністра), у Луцьку, Кам'янці Подільському та, найбільший серед них, в Білгород-Дністровському (Акерманська фортеця) на лимані Дністра, недалеко Чорного моря, що колись мав 35 веж.

Хоч замки мають суворий вигляд, інколи на них видно спроби мистецької прикраси. У деяких замках мури прикрашені орнаментами, включно з народними українськими (меандри, безконечник).

Навіть церкви будувалися в тому часі у виді фортифікацій, а монастирі були огорожені великими мурами для захисту монахів і селян під час ворожих набігів. Укріплені з того часу монастирі збереглися у Межиріччі, Дермані й Зимному на Волині, на Івано-Франківщині — Манявський Скит і т. д.

Замок у Хотині

Замок у Меджибожі

Фортеця у Білгороді-Дністровському

Унікальна своїм характером є мурована церква в селі Сутківці на Поділлі. Вона збудована як церква-твердиня із масивними стінами. Нижня частина служила для церкви, а верхня пристосована для оборонних цілей з отворами для рушниць і гармат. По боках стоять двоповерхові круглі башти з бійницями, з яких можна було боронитися.

Церква у Сутківцях

Пояснення слів

башта, вежа — tower
бійниця — battlement
вогнепальна зброя — firearms
зруб — log framework
лиман — mouth of a river

майстерність — skillfulness
непрístupний — inaccessible
пристосований — adapted to
частокіл — stockade / palisade

Закріплення 11

1. Яка головна причина, що в Україні залишилося небагато пам'яток з княжих часів? 1
2. Як змінилися замки у 14–16 століттях? Чому такі зміни були потрібні? 2
3. Де в Україні найкраще збереглися замки? 2
4. Назвати найславніші замки в Україні. 2
5. На які країни мала великий вплив українська архітектура у 12–16 ст.? 2
6. У чому полягає унікальність церкви в Сутківцях? 2

Вправа: З'єднайте правильно колонки. 6

а. основний захист замку	__ворота / брама
б. підіймався при небезпеці	__вежі / башти
в. одинокий вхід до замку	__звідний міст
г. звідси основна сила оборонців фортеці обстрілювала ворог	__бійниці
г. заповнений водою, служив перешкодою під час штурму	__мури
д. височіли над мурами замку; були для обсервації й обстрілу	__рів

Творче завдання: Намалюйте замок, так, щоб у ньому були всі головні частини, які вивчили: вал або мури, рів, звідний міст, ворота/брама, вежі/башти, бійниці. Визначте їх на своєму рисунку.

Замок Кам'яниці Подільському